

Megáll az idő

Szeiler János emlékezései Bányásznapi tájékán

A földszinti lakás folyosójának falán közös rámába foglalt régi fotók szorosan egymás mellett. Nagy becsben tartja a házigazda, hiszen azt a helyet ábrázolja, ahol felnőtt. Baranya megye északkeleti részén található Szászvár, melynek bányásztelepén lakott a nagy kiterjedésű család. Könnyek szöknek Jani bácsi szemébe, amikor az üveg mögött újra felfedezi ezt a kis világot a mozdonypályával, aknákkal, meddőhányókkal...

– *Úgy tudom, hogy többgenerációs bányászcsalád az önöké.*

– A legidősebb bányászösömet – dédnagyapámat – nem ismertem, de azt tudom, hogy ő bányász volt. Nagyapáimra már emlékszem. Anyai nagyapám a múlt század elején, Tatabányán vízfordó fiúként kezdte a bányászatot, később volt ló-vezető, csillés, segédvájár, vájár, lőmester, aknász. Közel ötven évig dolgozott a föld alatt. Huszonhat-huszonhét bányász volt a családban, közöttük nők is.

– *Mi volt a feladata egy ló-vezetőnek?*

– A bányalovak egy istállóban éltek lent. Minden műszakban volt nekik egy gondozójuk, úgynevezett kocsis. A lovak húzták a szerelvényt – bányásznyelven cúgot –, betanították őket erre.

– *Mi váltotta fel a lóval történő szállítást a technikai fejlődés során?*

– A kézi csillés szállítás, úgynevezett laufolás, drótkötél- és sodronykötélpályák, láncpályák. Nem véletlenül maradt meg a szintes pályán történő kötélvontatásnál az a szó, hogy vasló.

– *Milyenek voltak egy bányászcsalád karácsonyai az ön gyerekkorában?*

– Nagyon szépek. Mindig volt karácsonyfánk. Tíz-tizenkét éves lehettem, amikor először segítettem édesanyámnak szaloncukrot főzni. Kristálycukorból készült, krepp-papírba csomagoltuk, felkötöttük a fára. Akkor tudtam meg, ki is az a Jézuska. Volt a fán még piros alma, aranyvízfestékbe mártott dió, angyalkák papírból és csuhéból, faggyúgyertya, később egy-két csillagszóróra is jutott.

– *Az anyai nagypapája hogy él az emlékeiben?*

– Ő a példaképem. Termetre alacsony ember volt, de annál nagyobb jellem. Nagyon szerette a családját. Hihetetlenül nyugodt volt és kötelességtudó. Nem felejttem el, amikor éjszakai műszakot követően pihenni tért, mi pedig unokatestvéreimmel a ház körül rikácsolunk. Nagyanyám csitított minket, s ennek fél percre meg is lett a hatása. Amikor folytattuk, nagyapám felébredt. Kijött, s azt mondta: „anyja, hagyd őket, hiszen gyerekek!”. Amikor meghalt, a temetőben alig fértek el az emberek. 1951-ben a kötelező szolnítás már a munkatárs vagy elvtárs volt, de nagyapámat még akkor is aknász úrnak szólították. A tudása és az embersége miatt övezte nagy tisztelet. Annyira szívós volt, hogy egyszer törött lábbal teljesítette a műszakot. A mai napig őrzöm erről a papírokat.

Van kép a példaképről a falon...

Jani bácsi a nagyapa halálát követően költözött édesanyjával a Bakonyba, a pécsi Zipernovszky gépipari technikumot már

dudari lakosként végezte el. 1952. augusztus 19-én telepedtek le Zircen, a Dudari Bányauüzemben 1955-ben kezdett dolgozni, lakatos munkakörben.

– *Őn is bányász lett, ugyanúgy, szinte örökös veszélyben végezte a munkáját, mint a család sok tagja. Tudott erőt meríteni a nagyapából, gondolt rá időnként a föld alatt?*

– Sokszor. Talán ő óvott...

– *Védangyal volt?*

– Igen. Sokszor volt úgy, hogy nem sikerült valami a munkahelyen, de aztán valahogy mégis megoldódott minden.

– *Mit adott önnek a bánya?*

– Itt tanultam meg a szakmát, nem az iskolában. Nagy szerencsém volt, hogy többféle korosztállyal dolgozhattam együtt. Voltak velem egykorúak, aztán tíz-tizenkét évvel idősebbek, és olyanok is, akik a második világháborút megjárták. Attól idősebbek is, akik megélték a céhrendszer utódját, és segédként vándorolniuk kellett egyik faluból a másikba, még a Monarchia területén is. Nagy tudású emberek voltak, a szükséges szerszámokat elő is tudták állítani tizedmilliméter pontossággal kikovácsolva. Szakmai szigorban fogtak minket és megtanultuk tőlük a munka tiszteletét. Hiába volt piszkos, olajos a satupad, munkásruhában nem lehetett ráülni a reggelinél, mert azt mondták: ne tedd oda fenekedet, ahol a kenyeredet keresed! Ez bennünk maradt, s úgy gondolom, ebből sikerült nekünk is továbbadni valamit. A közösségi összetartozást már a bányatelepen megtapasztaltam, ahol felnőttem, de a bánya tovább erősített abban, hogy nagyon meg kell becsülni a másikat.

– *Hiányzik a bánya, Jani bácsi? Vagy hiányzott a nyugdíjba vonulást követő években?*

– Ha azt mondanám, hogy hiányzik, nem mondanék igazat. Ha azt mondanám, hogy nem hiányzik, akkor sem. A harmincöt év során voltak nehezebb időszakok, emlékszem olyan félévre, amikor hétvégén nem aludtam saját ágyamban, mert bányamentőként kellett ügyelnem, mely tevékenységet negyvenöt félévig végeztem. Azért számoltuk így, mert minden félév után kötelező volt az orvosi vizsgálat és a bányamentő gyakorlat. Ugyanakkor soha nem tudtam volna elképzelni, hogy máshol dolgozzak. „A bányászélet szép, akkor is, ha veszélyes” – szól a nóta.

– *Több, mint kétszáz oldalas bányászati szótárt állított össze. Hobbiból csinálja, esetleg nosztalgia?*

– Mind a kettő. Hobbimnak is tekintem ezt, de a bánya minden családi összejövetelen szóba kerül, állandóan nosztalgiazunk.

Tizenhárom évvel ezelőtt vesztette el a feleségét, akinek a beszélgetés végén köszönetet mond. Azt mondja, nélküle nem tudta volna teljesíteni a nehéz, sokszor veszélyes feladatokat.

Átsétálunk egy másik szobába, s fény derül rá, hogy Jani bácsi nemcsak bányászati szakszavakat, hanem köveket is gyűjt. A szobában két óra van. Az egyik szorgalmasan ketyeg a szekrénysonon bányalámpák, s egy kiscsille társaságában. A másik egy falióra, mely 1920-ból származik, s a mélyen tisztelt nagypapa vásárolta még anno egy bányamestertől. Az óra működőképes, de a mutatói – családi tiszteletből – mozdulatlanok.

Mintha megállt volna az idő...

Kelemen Gábor